

תנא, שנינו ברייתא: אין שכונה פחותה משלשה בני אדם.

ומבררין: משמע שלשנים מותר למכור, וליחוש, הרי יש לחשוש, דלמא שמא אזיל האי ישראל, כלומר, שמא ילך הישראל ומזבין, ואכן ימכור רק לחד עובד כוכבים, ואולם, לאחר מכן, אזיל היאך, ילך הגוי הלז, ויחלק ביתו לשלשה חלקים, אחד ישאיר לעצמו, ושנים האחרים מזבין לה לתרי ימכור לשני גוים אחרים, ונמצא שיש כאן שכונה של שלשה גוים?

אמר אביי: א"לפני" מפקדינן, אנו מצווין לא למכור להרבה גוים, ואילו אלפני דלפני לא מפקדינן. אין אנו מצווין לחשוש שמא גוי הקונה יעשה ממנו שכונה. כי הוא חשש רחוק.⁽⁷⁾

שנינו במשנתנו: אף במקום שאמרו להשכיר — לא לבית דירה אמרו.

והגמרא מדייקת הלשון "במקום שאמרו להשכיר" —

מכלל זה אתה למד, דאיכא דוכתא, שיש מקומות, דלא מוגרי. שאסור להשכיר בתים לגוים. ומשמע, שהסיפא של המשנה נשנית כא-ב-

לארץ, ומן התורה מותר למכור בה בתים ואף שדות. ולכן, שדה, דאית בה תרתין — גזרו בה רבנן מכירת שדות אטו מכירה בארץ ישראל. אך על שכירות שדות לא גזרו, משום שהיא גזירה לגזירה —

בתים, דלית בהו תרתין — לא גזרו בהו רבנן אף במכירה אטו מכירה בארץ ישראל.

עוד אמר רבי יוסי: ובחוזן לארץ, מוכרין אלו ואלו.

ומבארין: מאי טעמא? למה לא גזרו כלל?

כיון דמרחק, שהיא רחוקה מארץ ישראל, לא גזרינן כלל, ואילו בסוריא גזרו במקצת, היות והיא קרובה לארץ ישראל.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי.

אמר רב יוסף: אף שהלכה כרבי יוסי, ומותר להשכיר לגוים בתים בארץ ישראל ולמכור בסוריא [ובחוזן לארץ], ובלבד שלא יעשנה שכונה של גוים.⁽⁶⁾

וכמה היא שכונה?

לארץ. ועיין בשפתי כהן ס"ק ט"ו ובדגול מרובה.

והטור כתב שאיסור זה הוא ב"שכונת היהודים". ומבארו הבית יוסף: משום שבזמנינו העיירות מלאות בתי גוים, וכל שאינו בשכונת היהודים, מה יש בכך?

7. כן מפרש רש"י. והסכימו אתו התוס', וכתבו שהגמרא משתמשת בנוסח זה ל"סימן בעלמא".

אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה".
6. הטעם כתבו התוס': שלא יבא היזק לישראל. והמאירי כתב: משום שאי אפשר להגוים בלא עבודה זרה.

הרמב"ם סובר שאיסור זה הוא בארץ ישראל, ומשמע מדבריו שבחוזן לארץ מותר אף ליותר משלשה בני אדם.

אבל הריטב"א והטור ושולחן ערוך [יורה דעה סימן קנא] כתבו שאיסור זה שייך אף בחוזן

סתמא כרבי מאיר. שלדעתו יש מקומות שמוותר להשכיר, ולא בכל המקומות, שהרי בארץ ישראל אסור להשכיר בתים.

דאי רבי יוסי, בכל מקום, אף בארץ ישראל, מוותר, מותר להשכיר בתים, ולמה נקטה המשנה הלשון "ובמקום שאמרו להשכיר"?

אלא משמע, שמשנתנו, היא סתם משנה, וכשיטת רבי מאיר.

שנינו במשנתנו: **ובכל מקום לא ישכיר לו את המרחץ מפני שהוא נקרא על שמו.**

והגמרא מביאה ברייתא העוסקת בהשכרת מרחץ לגוי.

תניא: רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא ישכור [ישכיר] אדם מרחצו לעובד כוכבים. מפני שהמרחץ נקרא על שמו של הישראל, ועובד כוכבים זה — עושה בו מלאכה בשבתות ובימים טובים. והרואה שהבלנים מחממים מים בשבת, אומר שהם שלוחיו של הישראל.

ומדייקת הגמרא ממה שאסר רבן שמעון בן גמליאל להשכירו ל"עובד כוכבים" ולא אסר גם ל"כותי"⁽⁸⁾ — שסובר רבן שמעון בן גמליאל שמוותר להשכיר מרחץ ל"כותי" —

[הכותיים, כמבואר, הם עם שגרו בארץ ישראל, ולדעת כמה תנאים התגיירו ודינם כישראל, אף שלא נהגו בדיני ישראל לכל דבר, אלא במקצת].

אבל לכותי, מאי, מה הדין? — שרי. מותר להשכיר לו מרחץ, כי כותי, אימר [אימת] עביר ביה מלאכה? בחולו של מועד —

כי הכותים אינם חשודים לחמם מים בשבת, ואילו היו חשודים לעבור על מלאכות שבת, אכן היה אסור להשכיר להם מרחץ, רק שהכותים אינם חוששין לדרשה שדרשו חכמים לאסור לעשות מקצת מלאכות בחולו של מועד, ולכן כל החשש שלא להשכיר להם מרחץ הוא שמא יבואו לחממו בחול המועד. אך אין לחשוש לכך, כי דבר זה מותר הוא, שהרי **בחולו של מועד — אנן נמי עבדינן,** גם אנו, בני ישראל, מותר לנו לחמם מרחצאות בחול המועד, לכן מותר להשכיר להם.

ועוד מדייקים מדברי רבן שמעון בן גמליאל:

ממה שאסר "מרחץ", משמע, **אבל** להשכיר שדהו לעובד כוכבים, [כגון בחוץ לארץ שלא נאסר בה שכירות שדה משום "לא תחנם"], **מאי?** מה סובר רבן שמעון בן גמליאל? — שרי מותר.

כי הרי אסר רק "מרחץ", ולא "שדה".

מאי טעמא? למה מותר להכיר לו שדה, והרי הגוי עושה בה מלאכה בשבת, ונקראת על שמו של הישראל, ויחשדהו ששלוחיו עובדים את השדה בשבת?

הטעם הוא, שלא יחשדו בישראל, כי **אריסא,** הגוי השוכר את השדה והנו "אריס"

לישראל, לכן נקרא "נתינת מכשול".
8. הטעם שהגמרא דייקה מדברי התנא שלכותי

ועוד כתבו, שכיון שטעם האיסור למכור ולעשות שכונה הוא משום שיבוא מכך נזק

ועתה הגמרא מביאה ברייתא אחרת בנדון השכרת שדה ל"כותי".

תניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא ישכיר אדם שדהו לכותי, מפני שהשדה נקראת על שמו של הישראל, וכותי זה עושה בו מלאכה בחולו של מועד, ואסור לעשות בחולו של מועד עבודות שדה.

ומדייקת הגמרא מדברי רבי שמעון בן אלעזר באמרו "כותי", משמע, **אבל** להשכיר לעובד כוכבים [במקום שאין איסור וגזירה של השכרת שדה לגויים] **מאי**, מה סובר רבי שמעון בן אלעזר?

בה, ומקבל חלק מתבואות השדה — **אריסותיה קעביד** עושה את עבודתו לעצמו, עבור החלק המגיע לו, ואינו עושה עבור הישראל⁽⁹⁾.

ומקשינן: אם כן, למה אסרו במרחץ — **מרחץ נמי**, כשהגוי שוכרו, **אמרי** יאמרו הרואים **אריסא אריסותיה קעביד** שהגוי עושה לעצמו, ולא עבור ישראל?

ולמה אסרו במרחץ והתירו בשדה?

ומתריצין: **אריסא למרחץ, לא עבדי אינשי**, אין האנשים רגילים להשכיר מרחץ לאחרים, ונשאר על שמו של הישראל, ולכן אסור.

ומצד הישראל היה הגוי יכול לבנות רק בימי חול — נמצא שהגוי עושה לתועלת עצמו.

ורבינו תם הביא כמה ראיות לשיטתו.

אבל **רבינו יצחק**, דוחה ראיותיו, ודוחה סברתו. מטעם שסובר שהתירו רק בשדה שלעולם רגילים לתתה באריסות, ואין חשש של "מראית עין", אבל בבניית בית בקבלנות — אסור, כיון שיש שבונים בית בשכירות מדי יום ביום. יש לחשוש שהרואה יאמר שהגוי שכירו של הישראל.

והרא"ש מוסיף: מפני ש"רוב" בוני בית עושים אותו בשכירות ולא בקבלנות.

הר"ם מבעלי התוס' מחלק באופן אחר, ולדעתו החילוק בין אריסות לקבלנות הוא, שבאריסות לוקח האריס בגוף הקרקע, כלומר: מיכול התבואה, ודומה לשותף, ולכן התירו. אבל קבלן דבית שמקבל מעות בשכרו אינו עושה עבור עצמו כשותף אלא בשביל הישראל, ולכן אסור.

ולדבריו — המשכיר ריחיים לגוי, והישראל מקבל קמח במקום מעות, אכן יהיה מותר.

ובאריכות מבואר בטור ובשולחן ערוך אורח

לא אסר, הוא [כנראה]: משום שברייתא זו נשנתה עם הברייתא הבאה של רבי שמעון בן אלעזר המדבר בכותי — משמע שמה שנקטה הברייתא "עובד כוכבים", הוא דוקא. ועיין תוס' ד"ה אבל.

9. וכתבו הרמב"ן והרשב"א והר"ן: אינו דומה לישראל וגוים שותפים. כי בשותפים על הישראל גם מוטלות עבודות השדה, אבל האריס עושה לעצמו, [הרמב"ן:] ואם יחסר מהתבואה יצטרך הגוי להשלים את התבואה משלו.

וכל שכן שכירות שהגוי עושה לגמרי לצרכו, ואף אם יבירה ולא יעבדנה משלם את דמי שכירותו — בודאי מותר.

ונחלקו רבותינו בעלי התוס': מה הדין ב"קבלן" גוי, האם מותר לתת לו לעשות את קבלנותו בשבת.

רבינו תם סובר שמותר. והטעם, משום שאם אפילו אריסות שחלק מן היכול הוא של ישראל, והגוי משיבח חלקו של ישראל — התירו — כל שכן קבלנות שאין להישראל שום "שבח" ותועלת במה שהקבלן עושה בשבת,

שרי, מותר. (10)

מגוי?

ומתריצין: לגוי מותר להשכיר, כיון דאמרינן ליה "אל תעשה מלאכה בשבת", וצייתת, הוא שומע בקולנו, ואינו עושה מלאכה (1) —

ואילו, כותי — לא צייתת. אינו שומע בקולנו, ועושה מלאכה בחולו של מועד, דאמר, הוא חושב לעצמו: אנא גמירנא טפי מינדך, אני למדתי יותר ממך, והנני יודע שמותר לעבוד עבודות השדה בחולו של מועד. כי הכותים אינם מודים לדרשת חכמים לאסור מלאכה בחול המועד.

ומקשינן: אי הכי, (2) אם הדבר כן, שהכותי עובר על איסור, מאי איריא, למה דיבר רבי שמעון בן אלעזר והסביר שסיבת האיסור להשכיר שדה לכותי הוא מפני שנקראת על שמו, והיא סיבה קלה יחסית, רק מפני חשד? תיפוק ליה, היה יכול למצוא סיבה

והטעם הוא, משום דהרואים את הגוי עובד בשדה, אמרי יאמרו: אריסא — אריפותיה עביד, עובד את השדה עבור עצמו באריסות.

ומקשינן: אי הכי, אם זה הטעם להתיר, למה אסר בכותי, הלא כותי נמי — אמרי יאמרו הרואים: אריסא — אריפותיה עביד?

ומה הטעם לחלק בין גוי לבין כותי?

כב-א ומתריצין: הסברא שאריס אריסותא עביד, לרבי שמעון בן אלעזר לית ליה. אינו סובר כן, ולכן הוא לא התיר להשכיר לכותי.

ומקשינן: אלא אם כן, להשכיר לעובד כוכבים, מאי טעמא מותר? הלא יעשה בה מלאכה בשבת, ויאמרו שהפועלים הם שלוחים של הישראל. ובמה שונה כותי

חיים סימן רמ"ד.

10. הקשו התוס' ומניין לדייק כן, הלא יתכן שכוונת רבי שמעון בן אלעזר לאסור גם כותי, וכל שכן גוי גמור.

ומתריצים: מדוייק כן ממה שרבי שמעון בן אלעזר עזב את המשנה והברייתא הקודמת המדברים מגוי — ונקט "כותי", הרי שרצונו לומר דוקא כותי ולא גוי.

ועוד תירצו: בכותי יש טעם נוסף לאסור, משום "לפני עור" [כמו שמבואר בגמרא לקמן], ואם היה סובר שלגוי אסור להשכיר, היה צריך לומר שאסור לגוי, ואנו מעצמינו היינו למדים מכך שכל שכן שאסור לכותי —

ומכך שאסר בכותי משמע שדוקא כותי, כי לדעתו חמור יותר מגוי.

ועוד תירצו בשם רבינו אלחנן, שהדיוק הוא

מלשון המשנה שאסרה מרחץ והתירה שדה, ואין במשנה שוב תנא החולק, לכן מדייקת הגמרא ומקשה: מה החילוק בין כותי לגוי.

1. וכתב המהרש"א [כא א בתוס' ד"ה אבל]: רק בשדה אמרה הגמרא שהגוי ציית ואינו עושה מלאכה, מפני שיכול לעשות מלאכתו ביום אחר, אבל מרחץ שמרוויה דבר יום ביומו — אינו מצייית.

והוכחתו היא, שהרי כתבו שם התוס' שאין מי שיחלוק על משנתנו האוסרת במרחץ להשכיר לגוי מפני שנקראת על שמו של הישראל.

2. פירש רבינו אלחנן: בשלמא אם היינו סוברים שרבי שמעון בן אלעזר באמרו "כותי" התכוון "אף" לכותי, וכל שכן גוי —